

Verlagen

Excursie Slikken van Bommenede, Kop van Schouwen en Schelphoek

Erik van der Spek

Op 1 september gingen we op uitnodiging van boswachter Piet de Keuning van Staatsbosbeheer naar Schouwen-Duiveland. Om 10.00 uur verzamelden we voor de koffie in het kantoor aan de rand van de Slikken van Bommenede. Na enige strijd met het koffieapparaat was er voor ieder een bakkie troost. Vanwege de matige weersomstandigheden is afgezien van het geplande bezoek aan het Dijkwater. In de vochtige vegetaties was nu niet veel te verwachten. In plaats daarvan zijn duingebieden bezocht. Deze omstandigheden maken het maar beperkt mogelijk om iets te zeggen over een mogelijke relatie tussen de waargenomen soorten en het beheer van het terrein. Aan de excursie is deelgenomen door: Ron Brouwer, Lucien Calle met als gast Klaas van Dort, Pim Kuijken, Peter Megens, Joop van der Nieuwengiesen, Jan Smit, Erik van der Spek en Albert de Wilde.

Slikken van Bommenede (Ac. 57-416 / 57-415)

De Slikken van Bommenede (ten noorden van Zonnemaire op Schouwen-Duiveland) hebben een oppervlakte van 90 ha. Het gebied is na de afsluiting van de Grevelingen drooggevallen. Er bevinden zich

Fig. 1. Hommels noteren op de Slikken van Bommenede. Foto Erik van der Spek.

enkele ondiepe kreken die de invloed van de zoute Grevelingen tot ver in het gebied laten doordringen. Aan de noordkant van het gebied ligt een recreatieterreintje.

De Slikken van Bommenede zijn niet alleen een interessant plantengebied, maar zijn ook van groot

Fig. 2. Slikken van Bommenede.

belang voor vogels, zoogdieren, reptielen en insecten. Door de lage ligging worden grote gedeelten nog overspoeld met zout water. Dit heeft tot gevolg dat de begroeiing grotendeels uit zoutminnende planten zoals zeekraal, schorrenkruid en zeeaster bestaan. In de zomermaanden grazen

hier koeien.

Tijdens de excursie zijn de zilte graslanden direct ten oosten van de haven (Fig. 1), de struweelgordel aan de rand van de havendijk en deze dijk bezocht.

De Maire (Ac. 39-416)

Het gebied tussen Nieuw-Haamstede en campings langs de Maireweg is onderdeel van het natuurmonument Kop van Schouwen. In het najaar van 2005 vonden in dit gebied werkzaamheden plaats om nieuwe kansen te creëren voor karakteristieke duinvegetaties. Door het graven van laagtes ontstaan er in de natte periode vochtige plekken in het gebied. Ideale leefomstandigheden voor plantensoorten van natte duinvalleien zoals parnassia en moeraswespenorchis. De grond die uit de laagtes komt is gebruikt om lage duintjes te creëren. In dit droge zand leggen zandhagedissen hun eieren. Plaatselijk gaat het duingrasland over in een gevarieerd duinstruweel met soorten als duindoorn, meidoorn en egelantier. Staatsbosbeheer streeft ernaar om het gebied te

beheren met runderen en pony's. Het gebied kan gerekend worden tot de vroongronden. Het gebied is tijdens de excursie doorkruist

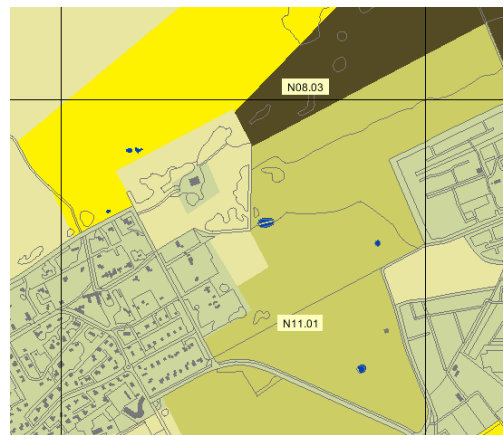

Fig. 3. De Maire.

vanaf de plaats waar de weg aan de oostzijde de oostgrens van dit kilometer hok doorsnijdt naar de west-zuid-west hoek van de Verklikkerduinen en terug. Het gebied was hier over bijna de hele oppervlakte korter begraasd dan aan het einde van het groeiseizoen wenselijk lijkt voor de entomofauna en er waren erg weinig bloeiende planten.

Verklikkerduinen (Ac.39-417)

De Verklikkerduinen zijn “jonge” duinen. In de middeleeuwen werd zand van bestaande duinen opgenomen en landinwaarts geblazen, zo ontstonden half rond lopende duinen, de zogeheten paraboolduinen. De wind blies het zand tot aan het grondwater weg waardoor er secundaire duinvalleien ontstonden. Er zijn drie, goed onderhouden, natte duinvalleien; de Buitenverklikker, de Binnenverklikker en het Konijnencircus. De vorming van nieuwe jonge duinen houdt nog steeds aan en de valleien zijn nog steeds nat. Deze duinen zijn vooral rijk aan bloemen en zeldzame planten zoals het groenknolorchis met haar groene bloemen, de wit bloeiende parnassia en het lilabloeiende duizendguldenkruid.

Fig. 4. *Bembix rostrata* op zeeraket. Foto Erik van der Spek.

De Maire en de Verklikkerduinen zijn in de soortenlijsten niet altijd gescheiden. Waar dit niet het geval is, zijn de soorten aan de Verklikkerduinen toegerekend, aangezien daar de meeste dieren zijn verzameld.

Hier is alleen de zuidoost punt van een natte duinvallei bezocht, die hier meer het karakter van open duin met duinstruweel heeft. Er is relatief veel kaal of weinig begroeid zand aanwezig en de diepe valleitjes scheppen luwte. Hier zijn dan ook relatief veel bijen en wespen waargenomen.

Schelphoek (Ac.45-413)

Dit krekengebied aan de kust van de Oosterschelde ontstond uit een van de grootste dijkdoorbraken tijdens de watersnoodramp. In het gevecht met het kolkende water, is een ringdijk om de onheilsplek

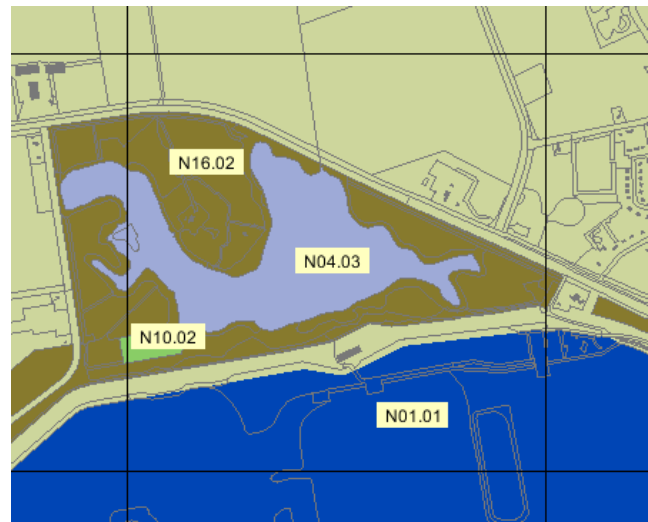

Fig. 5. Schelphoek.

aangelegd. Staatsbosbeheer plantte bos bij het plaatsje Serooskerke. Wij bezochten het kleine duingebiedje tegen de dijk (Fig. 3). Hier was nestgelegenheid voor de schorzijdebij *Colletes haleophilus*, terwijl de voedselplant zeeaster binnendijks te vinden is. Een van de zeldzame plaatsen waar binnendijks groeiende zeeaster wordt benut. Bijzonder was dat ook de schorviltbij *Epeolus tarsalis* gevonden is. De voor de Zeeuwse Delta endemische koekoeksbij was van deze locatie nog niet bekend.

Fig. 6. Speuren naar aculeaten in Schelphoek. Foto Erik van der Spek.

Overige terreinen

Een van de deelnemers heeft nog de heide op de Vroongronden (AC 41-415) bezocht in de hoop de heideviltbij *Epeolus cruciger* te kunnen fotograferen, dit is niet gelukt. Hem viel wel op dat binnen dit heideterrein nauwelijks kale of weinig begroeide plekken te vinden zijn, dit is ongunstig voor het voortbestaan van de voor Zeeland unieke kleine populatie van de heizijdebij *Colletes succinctus*.

Op enkele plaatsen was mooi te zien dat er bij maai-beheer rekening gehouden wordt met insecten (Fig. 7). Maar ook hier is in bossen en singels minder dood te vinden dan gewenst. Kevergangen in stand dood hout zijn belangrijke nestelplaatsen voor in

holtes nestelende bijen en wespen. In de duinen is voldoende dynamiek om nestgelegenheid te bieden aan bodem bewonende bijen en wespen.

Natuurtypen (Fig. 2, 3 en 5)

N01.01 grootschalig zout getijde water

N04.03 brakwater

N05.01 moeras

N08.03 vochtige duinvallei

N10.02 vochtig schraalland

N11.01 droog schraalgrasland

N10.02 vochtig hooiland

N12.02 fauna- en kruidenrijk grasland

N12.04 zilt overstromingsgrasland

N16.02 vochtig bos met productie

Fig. 7. Gefaseerd maaien langs de N57. Foto Erik van der Spek.

Summary

This report covers the excursion of the section to various territories in Schouwen-Duiveland on 1 September 2012. We discuss the four main territories that were visited, plus a few other grounds, and include some advice about nature management. Notable bees and wasps are mentioned. Finally, there is a survey of the species that were found there.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	RL	St	B	M	V	S	O
Apidae s.l. - bijen								
<i>Bombus campestris</i>	gewone koekoekshommel	TNB	a				x	
<i>Bombus hortorum</i>	tuinhommel	TNB	a					x
<i>Bombus jonellus</i>	veenhommel	KW	z	x		x		x
<i>Bombus lapidarius</i>	steenhommel	TNB	a	x		x	x	x
<i>Bombus pascuorum</i>	akkerhommel	TNB	a	x	x	x	x	x
<i>Bombus pratorum</i>	weidehommel	TNB	a	x				
<i>Bombus terrestris</i>	aardhommel	TNB	a	x			x	x
<i>Bombus vestalis</i>	grote koekoekshommel	TNB	z				x	
<i>Coelioxys inermis</i>	gewone kegelbij	BE	zz					x
<i>Coelioxys mandibularis</i>	duinkegelbij	BE	zz			x		x
<i>Colletes halophilus</i>	schorzijdebij	TNB	zz	x			x	
<i>Dasypoda hirtipes</i>	pluimvoetbij	TNB	a	x		x		x
<i>Epeolus tarsalis</i>	schorviltbij	GE	zzz				x	
<i>Halictus tumulorum</i>	parkbronsgroefbij	TNB	a			x	x	
<i>Halictus rubicundus</i>	roodpotige groefbij	TNB	z					x
<i>Hyleus brevicornis</i>	kortsprietmaskerbij	TNB	z			x		x
<i>Hyleus confusus</i>	poldermaskerbij	TNB	a		x			
<i>Hyleus dilatatus</i>	brilmaskerbij	TNB	z			x		
<i>Lasioglossum brevicorne</i>	kortsprietgroefbij	KW	zz			x		
<i>Lasioglossum calceatum</i>	gewone geurgroefbij	TNB	a				x	

Lasioglossum leucozonium	matte bandgroefbij	TNB	a				x		x
Lasioglossum morio	langkopsmaragdgroefbij	TNB	z	x				x	
Lasioglossum punctatissimum	fijngestippelde groefbij	TNB	z				x		
Lasioglossum sexstrigatum	gewone franjegroefbij	TNB	a				x	x	
Megachile versicolor	gewone behangersbij	TNB	z				x		
Sphecodes albilabris	grote bloedbij	TNB	z						x
Sphecodes miniatus	dwergbloedbij	TNB	z						x
Vespidae - plooiwielwespen									
Ancistrocerus gazella							x		x
Ancistrocerus nigricornis									x
Microdynerus exillis							x		
Vespula germanica	Duitse wesp								x
Vespula vulgaris	gewone wesp							x	x
Sphecidae - langsteelgraafwespen									
Ammophila sabulosa	grote rupsendoder							x	
Crabronidae - graafwespen									
Bembix rostrata	harkwesp							x	x
Cerceris arenaria	snuittorrendoder								x
Cerceris rybyensis	groefbijendoder								x
Crossocerus wesmaeli									x
Gorytes laticinctus									x
Oxybelus quattuordecimnotatus									x
Pemphredon morio									x
Tachysphex pompiliformis								x	
Pompilidae - spinnendoders									
Arachnospora wesmaeli	Wesmael's zandspinnendoder							x	
Pompilus cinereus	grijze spinnendoder							x	

RL = Rode lijst

St = status

B = Slikken van Bommenede

M = Maire

V = Verklikkerduinen

S = Schelphoek

O = Overige

Bijen en wespen in Nationaal Park De Meinweg

Verslag van de 1000-soortendag 2012 en historisch perspectief

Stijn Schreven

Inleiding

Op 9 juni 2012 werd in Nationaal Park De Meinweg in Limburg de 1000-soortendag gehouden, een initiatief van EIS-Nederland in samenwerking met het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg (NHGL), Staatsbosbeheer en Waarneming.nl. In het Jaar van de Bij kon een excursie naar bijen (en wespen) natuurlijk niet achterwege blijven. De excursie, geleid door ondergetekende, bezocht verschillende bos- en heidekavels langs de Lange Luier en het spoor en de weilanden bij Vlodrop Station. Daarnaast werd een

aantal vangsten gedaan rond het bezoekerscentrum (Meinweg 2, Herkenbosch) van het Nationaal Park. In dit artikel zullen de resultaten van deze excursie gepresenteerd worden, en wordt een overzicht gegeven van alle bijen en wespen (Aculeata exclusief Formicidae) ooit waargenomen in Nationaal Park De Meinweg.

Historie en beheer

De Meinweg is sinds 1995 officieel een van de twintig Nationale Parken van Nederland en omvat een gebied van 1700 hectare dat deel uitmaakt van het 7000 hectare grote Duits-Nederlandse Grenspark Maas-Schwalm-Nette. Door het samenspel van breuklijnen